

תּוֹרַה מ

(שׁוֹפֵר לֹא"ב הַחֲדָשׁ, אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל אוֹת ז')

א מִי שִׂידַע מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, שְׁטַעַם בְּאֵמַת טַעַם אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, הוּא יְכוּל לְהַפִּיר בְּאַחַר אִם הָיָה אֵצֶל צַדִּיק עַל רֹאשׁ הַשָּׁנָה אִם לֹא. וְאִם אוֹתוֹ הַצַּדִּיק הוּא גְדוֹל בְּמַעֲלָה אוֹ קֶטָן, וְאִם הוּא צַדִּיק אֲמַתִּי אִם לֹא, אוֹ אִם הוּא בְּעֲצָמוֹ צַדִּיק.

כִּי טַעַם אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, יְכוּלִין לְצַיֵּר לִפְנֵי מִי שִׂידַע טַעַם שְׂכָל. כִּי רַק מִי שֶׁהוּא אִישׁ בּוֹר, אִי אֶפְשָׁר לוֹ לִידַע זֹאת, אֲבָל מִי שִׂידַע מִשְׂכָּל, כַּנּוֹן לִזְמַנִּים שְׁמִרְגִישִׁים מְעַט טַעַם הַשְּׂכָל בְּפֶשֶׁט

עוֹטָה אוֹר

שׁוֹפֵר לֹא"ב הַחֲדָשׁ – סֵפֶר הַמִּידוֹת חֵלֶק שְׁנִי – 'אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל' אוֹת ז'.

מִי שִׂידַע מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, שְׁטַעַם בְּאֵמַת טַעַם אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, הוּא יְכוּל לְהַפִּיר בְּאַחַר אִם הָיָה אֵצֶל צַדִּיק אֲמַתִּי עַל רֹאשׁ הַשָּׁנָה, אִם לֹא. כִּי מִי שֶׁזֹּכֵר לְהִיּוֹת אֵצֶל צַדִּיק אֲמַתִּי עַל רֹאשׁ הַשָּׁנָה, אִזִּי בְּכָל מְקוֹם שֶׁהָאִישׁ הַזֶּה מְסַתְּפֵל, נַעֲשֶׂה אוֹתוֹ הָאוֹר בְּחִינַת 'אוֹרֵי אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל', וְעַל כֵּן מִי שִׂידַע מִטַּעַם אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל – כָּל אֶחָד כְּפִי עֶרְפוֹ, הוּא מְחַבֵּב לְהַרְגִישׁ אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל – כְּשֶׁפּוֹגַע וּמִתּוֹעֵד יַחַד עִם זֶה הָאִישׁ שֶׁהִיָּה אֵצֶל צַדִּיק אֲמַתִּי עַל רֹאשׁ הַשָּׁנָה, כִּי עַל יְדוֹ נַעֲשֶׂה הָאוֹר בְּחִינַת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל כִּכ"ל (סֵפֶר הַמִּידוֹת).

א. מִי שִׂידַע מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, ואִין הַכוּוּנָה רַק שֶׁהִיָּה בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, אֵלֹא שְׁטַעַם בְּאֵמַת טַעַם אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל שֶׁזֹּכֵר לְטַעַם טַעַם קְדוּשַׁת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל כְּשֶׁהִיָּה שֵׁם, הוּא יְכוּל לְהַפִּיר בְּאַחַר כְּשֶׁמִּתּוֹעֵד עִמּוֹ, אִם הָיָה (אוֹתוֹ הַאֲחֵר) אֵצֶל צַדִּיק עַל רֹאשׁ הַשָּׁנָה אִם לֹא, וְאִם אוֹתוֹ הַצַּדִּיק (שְׁאוֹתוֹ אַחֵר שֶׁהָה אֵצֶל) הוּא גְדוֹל בְּמַעֲלָה אוֹ קֶטָן, וְאִם הוּא צַדִּיק אֲמַתִּי אִם לֹא, אוֹ אִם הוּא בְּעֲצָמוֹ (הִיָּינו אוֹתוֹ הַאֲחֵר, הוּא) צַדִּיק².

קוֹדֵם שִׁבְאַר אֶת הַקֶּשֶׁר בֵּין 'טַעַם אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל', לְבֵין 'לְהַכִּיר מִי שֶׁהִיָּה אֵצֶל צַדִּיק אֲמַתִּי בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה', יְבַאֵר מִי הוּא זֶה שִׁיְכוּל לְהַרְגִישׁ 'טַעַם אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל', וְכֵן יְבַאֵר מִדּוּעַ הָאוֹר שֶׁל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל מִחֻכִּים.

כִּי 'טַעַם אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל' יְכוּלִין לְצַיֵּר לִפְנֵי מִי שִׂידַע טַעַם שְׂכָל, כִּי רַק מִי שֶׁהוּא אִישׁ בּוֹר – שֶׁהוּא רִיק מְכַל חֻכְמָה³, אִי אֶפְשָׁר לוֹ לִידַע זֹאת, אֲבָל מִי שִׂידַע מִשְׂכָּל, כַּנּוֹן לִזְמַנִּים שְׁמִרְגִישִׁים

מְקוֹרוֹת וְעִיּוּנִים

הַשְּׂתוֹקָתוֹ גְּדוֹל (לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל) כְּשֶׁדַּבְּרָתִי עִמּוֹ, כְּמִבְּאֵר בְּהַתּוֹרָה הַנִּזְכָּר. וְאָמַר לִי שֶׁאֶפְשָׁר עַל פִּי שִׂידַע עֲנִינֵן זֶה מְקוֹדֵם, אֲבָל לֹא הָיָה יוֹדֵעַ כְּלָל כְּמוֹ עֲכָשְׁיוֹ. כִּי אִזִּי לֹא הָיָה יוֹדֵעַ רַק זֶה לְכַד, שְׁמַחְמַת שְׁמִדְבָרִים עִם אֶחָד שֶׁהִיָּה אֵצֶל הַצַּדִּיק עַל רֹאשׁ הַשָּׁנָה, רְאוּי שִׁרְגִישׁ אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל מִי שֶׁמִּשְׂתוֹקֵק לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, אֲבָל עֲנִינֵן הַדְּבָר מִהִיָּכֵן נִמְשָׁף זֹאת, לֹא הָיָה יוֹדֵעַ כְּלָל כְּמוֹ עֲכָשְׁיוֹ. כִּי עֲכָשְׁיוֹ זֶכֶר שְׁנִתְגַּלָּה לוֹ הַעֲנִינֵן בְּשִׁלְמוֹת.

3. כַּמְשֵׁנָה בְּאַבּוֹת (ב, ה) 'אִינן בּוֹר יֵרָא חֲטָא', פִּירֵשׁ הַרַע"ב וז"ל: בּוֹר - רִיק מְכַל דְּבַר, וְאַפִּילוּ בְּטִיב מִשָּׂא וּמִתֵּן אִינוּ יוֹדַע. וְהוּא גְרוּעַ מִעַם הָאֶרֶץ, עַכ"ל. וְלִפִּי זֶה, הַטַּעַם שֶׁלֹא נִקַּט רַבִּינוּ כַּאֲשֶׁר 'עִם הָאֶרֶץ' הוּא, כִּי יִשְׁנוּ 'עִם הָאֶרֶץ' שְׁטַעַם טַעַם שֶׁל שְׂכָל בְּחֻכְמוֹת הָעוֹלָם, וְיוֹכֵל לְטַעַם גַּם טַעַם אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, אוֹלָם מִי

1. לֹא יוֹדַע לְנוּ מִתִּי וְהִיָּכֵן נֹאמְרָה תּוֹרָה זוֹ, וְהִיא מִיּוֹסֶדֶת עַל מִידָה בְּסֵפֶר הַמִּידוֹת (אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל ח"ב אוֹת ז', וְנִכְפַּל גַּם בְּצַדִּיק ח"ב אוֹת ז').

2. כֹּתֵב בְּחֵי מוֹהַר"ן (אוֹת נ"ד), וז"ל: דְּבַר עֲמִינוּ מִעֲנִינֵן הַתּוֹרָה הַנִּדְפְּסֶת (בְּלִקוּטֵי תַנְיָא סִימָן מ') הַמִּתְחַלֵּת מִי שִׂידַע מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, שְׁטַעַם בְּאֵמַת טַעַם אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. וְאָמַר שֶׁהוּא הָיָה יוֹדֵעַ זֹאת מִכְּבָר, כִּי הָלֹא נִסְעֵתִי לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וּמִסְתַּמָּא הָיָה לִי מְקוֹדֵם תְּאֵנָה וְהַשְּׂתוֹקָתוֹ לְנִסְעַ לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וְגַם חֵלֶם לִי אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. וְפַעַם אַחַת הָיָה אֵצֶל אִישׁ אֶחָד וְדַבְּרָתִי עִמּוֹ, וְהִתְחִיל לְהַתְעוֹרֵר אֵצֶל אִישׁ שֶׁתּוֹקָה וְחֻמְדָּה גְּדוֹלָה לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. וְאַחַר כֵּן שָׁאַלְתִּי אוֹתוֹ אִם הָיָה אֵצֶל צַדִּיקִים עַל רֹאשׁ הַשָּׁנָה, וְסִפֵּר לִי שֶׁהִיָּה אֵצֶל כְּפֵה צַדִּיקִים גְּדוֹלִים אֲמַתִּים עַל רֹאשׁ הַשָּׁנָה, וּמִחְמַת זֶה הָיָה לִי

וְקָשְׁיָא בְּדַרְךְ הַלּוּמְדִים, אוֹ חֻכְמִים בְּחֻכְמוֹת אַחֲרוֹת, שְׁמִרְגְּיִשִׁים טַעַם שָׂכַל, וְכוּלֵּין לְהַבִּין טַעַם אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. כִּי 'אוֹרֵיָא דְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל מַחְכְּמִים' (בְּכָא בְּתָרָא קְנָח, וּבְזוּרָא פִינַחַס דְּף רַמְהוּ, וּבְחֻקֵּין כִּיב דְּף סוּד), וְטַעַם הַחֻכְמָה וְהַשְׂכָּל בְּדוּדָא יָקָר מְאֹד. אִף עָקָר מַעְלַת קִדְשַׁת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל הוּא רַק עַל יְדֵי הַשְּׁנֵחַת הַשֵּׁם יְתִבְרָהּ, וּמַחְמַת שְׁחֵשֵׁם יְתִבְרָהּ מִסְתַּבֵּל בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל תְּמִיד, כְּמוֹ שְׂפַתּוֹב (דְּבָרִים י"א, י"ב) "תְּמִיד עֵינֵי ה' אֱלֹקֶיךָ בְּהַ מְרִשִׁית הַשָּׂנֵה זְעַד אַחֲרִית שְׁנָה", עַל יְדֵי זֶה אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל מְקַדְשַׁת וְאוֹרֵיָא

עוֹטָה אוֹר

מַעֲט טַעַם הַשְׂכָּל בְּפִשְׁט וְקָשְׁיָא, בְּדַרְךְ הַלּוּמְדִים, אוֹ חֻכְמִים בְּחֻכְמוֹת אַחֲרוֹת, שְׁמִרְגְּיִשִׁים טַעַם שָׂכַל, וְכוּלֵּין לְהַבִּין טַעַם אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. וְהַטַּעַם שֶׁהִבְנַת 'טַעַם אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל' תְּלוּיָהּ בְּמֵי שְׁטַעַם 'טַעַם שָׂכַל', הוּא כִּי 'אוֹרֵיָא דְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל מַחְכְּמִים' – הַאוֹר שֶׁל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל מְבִיא לְאָדָם חֻכְמָה (כ"ב קנח). וּבְזוּרָא פִינַחַס ח"ג דְּף רַמְהוּ, וּבְחֻקֵּין כ"ב דְּף סוּד), וְלִכְּן מֵי שְׁיוּדַע טַעַם שָׂכַל – יְכוּל לְהַבִּין אֶת טַעַם אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וְטַעַם הַחֻכְמָה וְהַשְׂכָּל שְׁזוּכִין עַל יְדֵי אוֹרֵיָא דְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, בְּדוּדָא יָקָר מְאֹד, יוֹתֵר מִטַּעַם שָׂכַל, שֵׁישׁ לְלוּמְדִים הַנ"ל אוֹ לְחֻכְמִים בְּשָׂאֵר הַחֻכְמוֹת.

אִף כְּדִי לְהַבִּין מְדוּעַ 'אוֹרֵיָא דְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל מַחְכְּמִים', יֵשׁ לְהַקְדִּים, שְׁעָקָר מַעְלַת קִדְשַׁת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל יוֹתֵר מִכָּל הָאֲרָצוֹת, הוּא רַק עַל יְדֵי הַשְּׁנֵחַת הַשֵּׁם יְתִבְרָהּ כִּי בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל הַקְּב"ה מְשַׁגֵּחַ בְּהַ יִשְׁרׁוֹת וְלֹא בְּאַמְצַעוֹת הַשְּׂרִים⁴, וּמַחְמַת שְׁחֵשֵׁם יְתִבְרָהּ מִסְתַּבֵּל בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל תְּמִיד⁵, כְּמוֹ שְׂפַתּוֹב (דְּבָרִים י"א, י"ב): "אֶרֶץ אֲשֶׁר ה' אֱלֹהֶיךָ דּוֹרֵשׁ אוֹתָהּ תְּמִיד עֵינֵי ה' אֱלֹקֶיךָ בְּהַ מְרִאשִׁית הַשָּׂנֵה זְעַד אַחֲרִית שְׁנָה"⁶,

מְקוֹרוֹת וְעֵינִים

(דְּבָרִים י"א, י"ב) "תְּמִיד עֵינֵי ה' אֱלֹקֶיךָ בְּהַ", כִּי שֵׁם הוּא רַק הַשְּׁנֵחַת, בְּחֵינַת (דְּבָרִים כ"ו, טו) "הַשְּׂקִיפָה מִמְּעוֹן קְדֹשְׁךָ", וְזֶה (תְּהִלִּים ט"ז, ח) "שְׁוִיִּתִי ה' לְגַגְדֵי תְּמִיד" וְכוּ', הֵינִי בְּחֵינַת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, כְּמוֹ שְׂפַתּוֹב בְּמִקְדָּשׁ (שׁוּחַר טוֹב תְּהִלִּים ק"ה): 'אֵין תְּמִיד אֱלָא אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל' שְׁנֵאמַר "תְּמִיד עֵינֵי ה' אֱלֹקֶיךָ בְּהַ".

6. וּפִירֵשׁ: "הֵלֵא אִף כָּל הָאֲרָצוֹת הוּא דּוֹרֵשׁ וְכוּ', אֲלֵא כִּיכּוּל אֵינוֹ דּוֹרֵשׁ אֲלֵא אוֹתָהּ, וְעַל יְדֵי אוֹתָהּ דְּרִישָׁה שְׁדוֹרֵשָׁה, דּוֹרֵשׁ אֶת כָּל הָאֲרָצוֹת עִמָּה, ע"כ. וְהֵנָּה אִף שׁוּדָאֵי שֶׁהִקְב"ה סוֹקֵר אֶת כָּל בְּאֵי עוֹלָם בְּסִקְרָה אַחַת (רַאשׁ הַשָּׁנָה י"ח), מ"מ כְּשֶׁהִקְב"ה רּוֹצֵה לְהַשְׁגִּיחַ עַל הָעוֹלָם - דֵּהֵינּוּ לְתַת שְׁפַע, צְרִיךְ לֵהִיּוֹת בְּזֶה מְדַרְגּוֹת מְדַרְגּוֹת, כִּי עֲנִין הַשְּׁפַע הוּא בֵּא מִמְּקוֹר עֲלוּיִן רּוֹחֲנֵי מְאֹד זָךְ וְצַח לְמַעְלָה, וְכִמוֹ שֶׁכָּתַב רַבִּינוּ בְּלִקוּטֵי מוהר"ן (קמ"א, תוֹרָה כ"ג אוֹת ה'), וז"ל: כִּי שֵׁם בְּשִׂרְשָׁהּ, הַשְּׁפַע כְּלוֹ אוֹר צִח וּמְצַחֲצַח, וְתַעֲנוּג רּוֹחֲנֵי, וְאֵין מְתַעֲפָה אֱלָא לְמַשָּׁה, ע"כ. וְלִכְּן צְרִיךְ שִׁיעֵבּוֹר עֲבוּיֹת אַחַר עֲבוּיֹת, וּבִיאוֹר הַדְּבָרִים, חוּץ לְאֶרֶץ הוּא מְקוֹם מְגוּשָׁם מְאֹד, שֵׁאִין הַשְּׁפַע הַרּוֹחֲנֵי שִׁוּרֵד לְלַמְטָה - יְכוּל לְרַדַּת לְשֵׁם, וְלִכְּן צְרִיךְ לְעֵבּוֹר דְּרַךְ אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל הַגְּשֵׁמִית, שֶׁהֵיא כִּיכּוּל 'מְמוּצַע מַחְבָּר'

שֶׁהוּא 'בוֹר', שֶׁהוּא רִיק מִכָּל דְּבַר וְלֹא טַעַם טַעְמוֹ שֶׁל שָׂכַל כָּלל, הוּא לֹא יִבִּין זֹאת כָּלל.

4. כְּמוֹ שֶׁכָּתַב רַבִּינוּ בְּחֵי (דְּבָרִים י"א, י"ב), וז"ל: עַל דְּרַךְ הַפִּשְׁט, עֵיקַר הַשְּׁגַחְתּוֹ בְּאֶרֶץ הַהֵיא, כִּי בְּדוּדָא כָּל הָאֲרָצוֹת הוּא דּוֹרֵשׁ, אֲבָל הָעֲנִין כִּי עֵיקַר הַדְּרִישָׁה וְהַשְּׁגַחְתּוֹ שֵׁם, וּמִשֵּׁם מִתְּפַשְׁט לְשָׂאֵר הָאֲרָצוֹת, כְּעֲנִין הַלֵּב בְּאָדָם שֶׁהוּא נִתּוֹן בְּאַמְצַע הַגּוּף, שֶׁהוּא עֵיקַר הַחַיּוֹת, וּמִשֵּׁם הַחַיּוֹת מִתְּפַשְׁט לְשָׂאֵר הָאֲבָרִים. וְכֵּן הַכְּתוּב לְלַמְדֵנוּ, שֵׁאִין אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל נִתּוֹנָה תַּחַת מַמְשַׁלַּת הַכּוֹכְבִים וְהַמְזֻלוֹת כְּשָׂאֵר הָאֲרָצוֹת, וְאֵינָה נִמְסַרַת לְדְרִישַׁת אֱלֹהֵי (שְׂרִי) מַעְלָה כְּשָׂאֵר הָאֲקֻלִּימִין, אֲבָל הַקְּב"ה בְּעַצְמוֹ וּבְכּוּדוֹ דּוֹרֵשׁ אוֹתָהּ תְּמִיד, לֹא מִינָה עֲלֶיהָ מִשָּׂאֵר הַכְּחוֹת שׁוֹטֵר וּמוֹשֵׁל, וְזֶהוּ שֵׁאֵמֵר דּוּד ע"ה עַל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל (תְּהִלִּים פ"ז, ט) "כָּל מְעֵינֵי בְּךָ", בִּיאוֹרוֹ: עֵיקַר הַשְּׁגַחְתּוֹ וְעֵינֵי אֵינוֹ אֲלֵא בְךָ, כִּי מִשֵּׁם יִתְּפַשֵׁט לְשָׂאֵר הָעוֹלָם.

5. רַאה לְעִיל (קמ"א, תוֹרָה ר"ד), שֶׁכָּתַב רַבִּינוּ וז"ל: עַל יְדֵי הַשְּׁנֵחַת, הֵינִי שְׂנֵי צֵא מְטַבְעִיּוֹת, שְׁנֵה בְּחֵינַת כְּלָלִיּוֹת הַקְּדֹשָׁה, וְזֶה זּוֹכִין עַל יְדֵי אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, כִּי אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל הוּא כְּלָלִיּוֹת הַקְּדֹשָׁה שְׂכָל הַקְּדֹשׁוֹת, כִּי שֵׁם כָּל הַעֲשׂוֹר קְדֹשׁוֹת, וְעַל כֵּן נֵאמַר בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל

מחכים, כי עינים על שם החכמה, כי התפתחות החכמה נקרא בחינת עינים, כמו שכתוב (בראשית ג, ז) "וּתְפַקְחָנָה עֵינֵי שְׁנֵיהֶם", ופרש רש"י: "על שם החכמה נאמר". ומחמת שעיני ה' בארץ ישראל, שמוסתכל בה תמיד, על ידי זה אורא דארץ ישראל מחכים.

אך מתיכן נמשך ונתעורר זאת אצל השם יתברך דהינו בחינת עינים להשיג פנ"ל, זה נעשה על ידי נשמות ישראל, שהשם יתברך מתפאר בהם, בבחינת (ישעיה מט, ג) "ישראל אשר בך אתפאר". ועל ידי ההתפארות נעשו בחינת תפילין, שנקראין פאר' (ספ"ה כה), והתפילין הם

עוטה אור

על ידי זה – על ידי הסתכלות זו ארץ ישראל מקדשת⁷ ואוירה מחכים, כי עינים על שם החכמה, כי התפתחות החכמה נקרא בחינת עינים, כמו שכתוב (בראשית ג, ז): "וּתְפַקְחָנָה עֵינֵי שְׁנֵיהֶם", ופרש רש"י: "על שם החכמה נאמר"⁸, כי אין הכוונה שנפתחו עיני אדם וחוה לראות שהם ערומים, שהרי הם לא היו לפני כן סומים, אלא הכוונה היא, שכעת הם הבינו בשכלם שהם ערומים, ומחמת שעיני ה' בארץ ישראל, שמוסתכל בה תמיד, על ידי זה אורא דארץ ישראל מחכים, כי בהסתכלות ה' בארץ ישראל, ה' ית' משפיע בה תמיד קדושה וחכמה⁹.

לאחר שביאר שקדושת ארץ ישראל ושאוירה מחכים, הוא מחמת שה' ית' משגיח בה בעיניו תמיד, יבאר עתה כיצד נעשית בחינת השגחה זו.

אך מתיכן נמשך ונתעורר זאת אצל השם יתברך דהינו בחינת עינים להשיג פנ"ל, כי כלל הוא בכל הנהגת ה' ית' – שאינו משפיע שפע ללמטה בלי שתבוא מתחילה איתערותא דלתתא¹⁰ (התעוררות מעבודת בני ישראל כאן למטה), ומשיב: זה נעשה על ידי נשמות ישראל, שהשם יתברך מתפאר בהם אך אנחנו עובדים אותו, ובפרט בעבודת התשובה (כדלהלן), בבחינת הכתוב (ישעיה מט, ג): "ישראל אשר בך אתפאר" – הרי שהקב"ה מתפאר בעם ישראל. ועל ידי ההתפארות של ה' ית' בישראל נעשו בחינת תפילין¹¹

מקורות ועיונים

מהו "יידעו פי עירמם הם", מצוה אחת היתה בידם ונתערטלו הימנה, עכ"ל. וראה במדרש (בראשית רבה יט, ו): "וּתְפַקְחָנָה עֵינֵי שְׁנֵיהֶם", וכי סומים היו וכו'. פי', ועל כרחך אין הכוונה על פקחת העינים בראייה, אלא על חכמה והבנה.

9. ראה לקמן (תורה ע"ב אות ד') שגם שם מבואר כעין ענין זה.

10. הגם ששפע זה הוא תמידי, בכל אופן גם שפע תמידי נעשה ע"י עליית מייך נוקבין מעבודת ישראל כאן למטה, ולכן יש חילוקים בשפע זה כפי זכות העבודה (וכמו שיבאר מיד). כלומר, הגם שהוא שפע תמידי, מ"מ יש חילוק בכמות וזפות השפע, וכפי מעשה התחוננים. ולכן יבאר כאן איזה עבודה שאנחנו עושים כאן, היא גורמת את הסתכלות ה' ית' בארץ ישראל, שעל ידה נעשה קדושת ארץ ישראל ואוירה מחכים.

11. כמבואר בזהר בשלח (ח"ב סוף דף סב.), וז"ל:

בין הרוחניות של מעלה לבין שאר העולם. וזו הסיבה שהקב"ה דורש את ארץ ישראל כדי לתת את השפע אליה, ומארץ ישראל בא השפע וניתן אל כל העולם.

7. הקדושה היא בספירת החכמה, כמו שמבואר בזהר פרשת בא (ח"ב דף מג:), וז"ל: "קדש" – דא קדושה עלאה, רזא דתקמתא עלאה, דמתמן פלא אתקדש, ברזא דגניזו עלאה, דאתקרי "קדש". [תרגום: קדש - זו קדשה העליונה. סוד התקמה העליונה, שמשם הפל מתקדש בסוד הגניזה העליונה שנקראת קדש]. וע"י הסתכלות עיני ה' שהם בחינת חכמה, ע"י נעשה בחינת קדושת ארץ ישראל.

8. לשון רש"י: "וּתְפַקְחָנָה עֵינֵי שְׁנֵיהֶם" – לענין החכמה דיבר הכתוב ולא לענין ראייה ממש, וסוף המקרא מוכיח: "יידעו פי עירמם הם" – אף הסומא יודע כשהוא ערום, (הרי, שלא היו צריכים לפקחת העינים כפשוטו כדי לדעת שהם עירומים, אלא ודאי הכונה לפקחת העינים על שם החכמה וההבנה, וכמו שמסיים רש"י): אלא

בחינת מוחין, ונכנסין לפנים ובוקעין בעיניהם, ומזה נעשה השגחת השם ותברך כביכול, שעל ידי זה נעשה קדשת ארץ ישראל בחינת אורא דארץ ישראל מחכים כנ"ל. ועל שם זה נקרא ארץ ישראל שמקבלת קדשתה, מבחינת "ישראל אשר בך אתפאר", כנ"ל.

ב. אף בודאי לא כל העתים שוות בהתקרבות ישראל להשם ותברך, כי לפעמים חס ושלום, יש שנתרחק אחד מהשם ותברך (עין זוהר בשלח דף כו. ב.), ואזי אדרבא, השכינה צועקת: קלני מראשי קלני

עוטה אור

שלו¹², שתפילין נקראין 'פאר' (סוכה כה)¹³. והתפילין הם בחינת 'מוחין'¹⁴, ונכנסין כביכול לפנים לתוך הראש ואז מתרבה הארת המוחין העליונים מאוד מאוד ובוקעין בעיניהם¹⁵ בבחינת 'עיני ה', ומזה - מההתפארות שה' ית' מתפאר בישראל, שהיא בחינת תפילין, נעשה השגחת השם ותברך כביכול, שעל ידי זה נעשה קדשת ארץ ישראל, בחינת אורא דארץ ישראל מחכים כנ"ל. ועל שם זה נקרא ארץ ישראל, שמקבלת קדשתה מבחינת: "ישראל אשר בך אתפאר"¹⁶, כנ"ל.

לאחר שביאר שמכח ההתפארות של הקב"ה בישראל נעשים תפילין עליונים, ומתרבים המוחין ובוקעים בעינים, ומזה נעשית השגחת ה' בארץ ישראל, לקדשה ושיהיה אורה מחכים. יבאר עתה שכל התפארות זו תלויה בהתקרבות או חס ושלום בהתרחקות של ישראל מה'.

ב. אף בודאי לא כל העתים שוות (הומנים שוים) בהתקרבות ישראל להשם ותברך, כי לפעמים חס ושלום, יש שנתרחק אחד מהשם ותברך, ואזי אדרבא, השכינה צועקת (סנהדרין מו.): 'קלני

מקורות ועיונים

14. כמבואר באדרא זוטא (זוהר ח"ג דף רצב.), וז"ל: בקללא דגולגלתא, נהירין תלת נהורין (שהם שלושה מוחין) וכו', ואינון תפילין דרישא, ע"כ. וכן מבואר בפרי עץ חיים (שער התפילין פרק א'). וראה בלקוטי הלכות (תפילין ה, כה).

15. ולכן כתוב (שמות יג, טז) "ולטוטפת בין עיניך", וקשה הרי אין מקום הנחת תפילין בין העינים, אלא כפי שקיבלנו בהלכה למשה מסיני שהוא במקום של תחילת צמיחת השער, ששם מוחו של תינוק רופס. אכן התורה באה לרמוז, שתפילין של ראש בוקעת הארתן מהעינים, כי התפילין הם מוחין וכו'.

16. כתב בלקוטי הלכות (ברכת המזון ד, ח), וז"ל: מה שכתב רבנו ז"ל שעקר קדשת ארץ ישראל נמשך על ידי ההתפארות שה' יתברך מתפאר בישראל, וזהו (ישעיה ס, כא) "נעמד ישראל כלם צדיקים לעולם יירשו ארץ נצור מטעי מעשי ידי ה'תפאר", הינו על ידי בחינת מעשי ידי ה'תפאר - דהינו ההתפארות שמתפאר בנו, על ידי זה "לעולם יירשו ארץ" - על ידי זה נזכה לארץ ישראל, כי עקר קדשת ארץ ישראל על ידי ההתפארות בחינת מעשי ידי ה'תפאר, עכ"ל.

תניא, מאי דכתיב "ישראל אשר בך אתפאר", אתפאר ודאי. מאי משמע? דבגין ישראל לתפא, קודשא בריך הוא מתפאר לעילא. ומאי פארא דיליה. דאתחבש בתפילין, דמתחבא גונוי לאתפאר. [תרגום: למדנו, מה שכתוב "ישראל אשר בך אתפאר", ודאי אתפאר. מה משמע? שבשכיל ישראל למטה, הקב"ה מתפאר למעלה. ומה הפאר שלו? שמינת תפילין, שמתחברים הגונים להתפאר].

12. כמבואר בגמ' בברכות (דף ו.), אמר רבי אבין בר רב אדא אמר רבי יצחק מנין שהקב"ה מגיח תפילין וכו'. אמר ליה רב נחמן בר יצחק לרב חייה בר אבין, הני תפילין דמרי עלמא מה כתיב בהו (אלו התפילין של הקב"ה מה כתוב בפרשיות שלהם), אמר ליה (דברי הימים א' יז, כא) "ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ" (ההתפארות של הקב"ה בעם ישראל וכמבואר כאן) וכו', ע"כ.

13. בגמ' שם דרשו, שאבל חייב בכל מצוות התורה מלבד מצות תפילין, מזה שנאמר (יחזקאל כד, יז) "פארך חבוש עליך", היינו שרק יחזקאל נצטוו 'בהוראת שעה' בנבואה להיות חבוש בתפילין למרות שהוא אבל, אולם שאר האבלים לא. ולמדנו משם, כי התפילין נקראים בשם 'פאר'.

מזרועי' (סנהדרין מו.) הינו שצבעקתה, שנתקלקל ונפגם בחינת ההתפארות שאינו יכול להתפאר בהם, ונפגם בחינת התפליו, שנעשין מן ההתפארות כנ"ל. וזה קלני מראשי, קלני מזרועי, 'מראשי' 'מזרועי' דיקא, בחינת תפליו (שמניחין על הראש ועל היריע) וכנ"ל.

רק בשאחד מישראל נתקרב להשם יתברך, ונתוסף עוד ישראל שרוצה לעבדו יתברך, וכל מה שנתוספין יותר רבים מישראל שרוצים לעבדו ולהתקרב אליו, אזי נתגדל ונתוסף יותר התפארותו יתברך, שהוא יתברך מתפאר בעמו ישראל המתקרבים אליו. ועל ידי זה ההתפארות נעשין תפליו מחין, ומזה נעשה קדשת ארץ ישראל, בחינת 'אורא דארץ ישראל מחכים' על ידי עיני השגחתו כנ"ל:

עושה אור

מראשי, קלני מזרועי'¹⁷ – ראשי כבד עלי וזרועי כבד עלי (סנהדרין מו.) הינו שצבעקתה, שנתקלקל ונפגם בחינת ההתפארות, שאינו יכול להתפאר בהם (בישראל), ונפגם בחינת התפליו, שנעשין מן ההתפארות כנ"ל. וזה קלני מראשי, קלני מזרועי, 'מראשי' 'מזרועי' דיקא, בחינת תפליו' (ס' שמניחין על הראש ועל היריע) וכנ"ל. הרי, שעל ידי כך שאחד מישראל מתרחק, מתקלקלת בחינת ההתפארות שיש להקב"ה מאותו ישראל.

רק שכנגד זה גם במידה טובה, בשאחד מישראל נתקרב להשם יתברך מחדש¹⁸, ונתוסף עוד ישראל שרוצה לעבדו יתברך, וכל מה שנתוספין יותר רבים מישראל שרוצים לעבדו ולהתקרב אליו, אזי נתגדל ונתוסף יותר התפארותו יתברך, שהוא יתברך מתפאר בעמו ישראל המתקרבים אליו, ועל ידי זה ההתפארות נעשין תפליו, מחין, ומזה נעשה קדשת ארץ ישראל, בחינת 'אורא דארץ ישראל מחכים', על ידי עיני השגחתו כנ"ל.

מקורות ועיונים

מוכן ומבאר בדברי רבנו י"ל ככמה מקומות (ע' לעיל קמא, תורה י', ותורה י"ד), שכל ההתפארות שה' יתברך מתפאר ב'ישראל, אינו עולה כלל כנגד ההתפארות החדש שעולה למעלה כשמתקרב אחד מחדש אליו יתברך ורוצה לעבדו, בבחינת (ע' זוהר יתרו ח"ב דף סח.) 'כד אתי תרו וכו' פדין אסתלק ואתיגר שמא דקדשא בריך הוא עלא ותתא, שעקר גדלתו והתפארותו יתברך, הוא כשמתקרבים הרחוקים לה' יתברך. פי ההתפארות הוא בחינת לבושים בחינת (תהלים צג, א) "ה' מלך גאות לבש" וכו', פי רבי יוחנן קרי למאני מכבודתא (שבת קיג.). ועקר חשיבות הלבושים, הוא כשזוכין לעשות בחינת לבושים חדשים לה' יתברך, שזה עקר כבודו והתפארותו, פי אין המלך מתפאר בלבושי מלכות שיש לו מכבד - אפלו אם הם יקרים מאד, כמו שמתפאר בלבוש חדש וגנן חדש שעולה למעלה על ידי שמתקרב הרחוק לה' יתברך שזה עקר שעשועיו והתפארותו וכבודו וגדלו, פי תענוג תמיד אינו תענוג.

17. אמר רבי מאיר בשעה שאדם מצטער שכונה מה לשון אומרת 'קלני מראשי קלני מזרועי', אם כן המקום מצטער על דמן של רשעים שנשפך קל וחומר על דמן של צדיקים. ופירש"י: שאדם מצטער - שפורענות באה עליו בעונו. מה לשון אומרת - באיזו לשון היא קובלת ומתנודדת עליו. קלני מראשי - כמו שהאדם שיגע ועיף, אומר: ראשי כבד עלי, וזרועי כבד עלי, והיינו קללת קל לית - אני איני קל.

18. הוספה זו נוספה רק בדפוסים משנת תרל"ד. ניתן שהועתקה מלוח התיקון של מוהרנ"ת שאבד לנון.

19. כן ביאר בלקוטי הלכות (ברכת המזון ד, אמצע יא), וז"ל: עקר ההתפארות והשעשועים של ה' יתברך, הוא על ידי חדושים דיקא, דהינו כשעולה התפארות חדש למעלה. דהינו כשמתקרב הרחוק לה' יתברך, וכמבאר (כאן) שעקר ההתפארות הוא בשאחד מישראל נתקרב לה' יתברך ונתוסף עוד אחד מישראל שרוצה לעבדו יתברך, אזי הוא עקר ההתפארות של ה' יתברך. וכן

ג אף מי שייכול לראות זאת ההתפארות, שמתפאר השם יתברך בעמו ישראל, אזי הוא מקבל בחינת פאר ומחיון מן זאת ההתפארות שרואה, ונעשין אצלו גם בן בחינת תפילין, ונכנסין לפניו בנ"ל, ובוקעין בעינים בנ"ל, ואזי נעשין עיניו גם בן בבחינת "עיני ה'". ואזי בכל מקום שהוא מסתכל ורואה, נעשה שם גם בן בחינת 'אורא דארץ ישראל מחכים', כי עקר קדשת ארץ ישראל הוא רק מבחינת עינים הנ"ל.

אבל מי הוא זה שייכול לראות את השם יתברך, שייכול לראות התפארותו יתברך, אמנם מי שרואה את הצדיק האמת, שהוא מקרב בני אדם לעבודתו יתברך, והוא עקר התקרבות

עושה אור

לאחר שביאר ש"י התפארות ה' ית' בישראל נעשית בחינת תפילין וכו' עינים וקדושת א"י וכו'. יבאר עתה שבחינה זו של ראיית ההתפארות, שייכת בכל מי שרואה התפארות זו איך שהקב"ה מתפאר בישראל, וזוכה לבחינת תפילין רוחניים, ולבחינת 'עיני ה'', ובכל מקום שהוא מסתכל אפילו בחוץ לארץ עושה שם קדושת א"י.

ג. אף בחינה זו של תפילין הנעשית מן ההתפארות, אינה רק למעלה אצל ה' ית' כביכול, אלא גם כל מי שייכול לראות זאת ההתפארות שמתפאר השם יתברך בעמו ישראל, אזי הוא מקבל בחינת 'פאר' ו'מחיון' מן זאת ההתפארות שרואה, ונעשין אצלו גם בן בחינת 'תפילין' ו'מחיון' רוחניים, ונכנסין לפניו בתוך ראשו בנ"ל, ובוקעין בעינים של אדם זה הרואה את ההתפארות בנ"ל, ואזי נעשין עיניו גם בן בבחינת 'עיני ה'', ואזי בכל מקום שהוא מסתכל ורואה אפילו בחוץ לארץ, נעשה שם גם בן בחינת 'אורא דארץ ישראל מחכים', ולכן, אם מתוועד עמו מי שטעם טעם שכל, הוא מרגיש שבאותו מקום שהסתכל אותו אדם יש בו בחינה של 'אורא דארץ ישראל מחכים', כי עקר קדשת ארץ ישראל הוא רק מבחינת 'עינים' ²⁰ הנ"ל.

אבל מי הוא זה שייכול לראות את השם יתברך, עד שייכול לראות התפארותו יתברך – איך שהוא מתפאר בישראל? אמנם ²¹ מי שרואה את הצדיק האמת, שהוא מקרב בני אדם לעבודתו

מקורות ועינים

למטה יותר לקדש ולטהר מקומות החיצונים יותר, אין הקדשה נגרעת על ידי זה חס ושלום, אדרבא נתוסף עליו אור גדול ונפלא יותר יותר בכפלי כפלים. ועל בן כל מה שממשיכין קדשת ארץ ישראל בחוץ לארץ יותר יותר - על ידי בחינת עינים הנ"ל של כל אחד ואחד, על ידי זה נתוסף אור גדול בארץ ישראל בעצמה יותר יותר. ועל בן מרגישין יותר יותר טעם ארץ ישראל ומשתוקקים לארץ ישראל ביותר.

21. הנה מתוך השאלה ותשובה כאן, היינו ששאל 'מי הוא זה שייכול לראות את השם יתברך', והשיב שהכוונה לראות את הצדיק המקרב וכו', משמע שבאמת אי אפשר כלל להגיע למדרגה זו לראות ממש את ההתפארות של ה' ית'. וקשה, שדבר זה סותר את מה שמבואר בקטע הקודם שכן יש אפשרות לצדיק לראות את התפארות ה' ית', ועי"ז זוכה לעיני ה'. וכדי לתרץ קושיא זו כתב ר' נתן בלקוטי הלכות (ס),

20. כתב בלקוטי הלכות (ס), וז"ל: זאת ההתפארות מאיר יותר מחמת שנתגדל ההתפארות כל כך עד שגם אנחנו זוכין לבחינת עינים אלו להמשיך קדשת ארץ ישראל על ידי הסתכלות עיניו (של הצדיק, כמבואר בהמשך). ואז מאירה קדשת ארץ ישראל יותר יותר, כי על ידי שאנו מקבלין זאת ההתפארות וזוכין לעינים אלו. ואזי גם בכל מקום שאנו מסתכלין נעשה קדשת ארץ ישראל (כמו שכתב בא"י). וכל מה שנמשך קדשת ארץ ישראל ביותר, אפלו לחוץ לארץ, מאירה ארץ ישראל ממש באור גדול ונפלא יותר, ומשתוקקים ומתגעגעים ביותר לארץ ישראל וכו'. נמצא שעל ידי זה האיש שזוכה לעינים הנ"ל שבכל מקום שהוא מסתכל נעשה בחינת ארץ ישראל אפלו בחוץ לארץ, על ידי זה חוזרים ומשתוקקים ביותר לארץ ישראל ממש, כי נתגלה קדשת ארץ ישראל ביותר על ידי זה האיש. כי זה כלל, שהקדשה כל מה שנמשכת

ישראל לאביהם שבשמים, נמצא שהוא בעצמו ההתפארות שמתפאר השם יתברך בעמו, כי על ידו כל ההתקרבות וההתפארות, אזי מי שמתפלל בו, ועקר הדבר בעת הקבוץ, בעת שמתקבצים אליו העולם הבאים לשמוע את דבר ה', וביותר – בראש השנה, שאז הוא הקבוץ הגדול, אזי ההתפארות גדול ביותר, מחמת שמתקבצים הרבה בני אדם, החפצים להתקרב אליו יתברך, ואזי נתגדל ונתוסף פאר ויפי הצדיק, כי הוא בעצמו ההתפארות כנ"ל, אזי מי שמתפלל באמת בזה הצדיק האמת, אזי הוא גם כן מקבל מן ההתפארות הזאת, ונעשין אצלו גם כן בחינת תפליון מחיון כנ"ל. ואזי נעשין עיניו גם כן כנ"ל בבחינת "עיני ה'", ואזי גם ככל מקום שהוא מסתפל, נעשה גם כן בחינת ארץ ישראל, בחינת 'אורא דארץ ישראל מחכים', כי הוא מחכים האויר על ידי הסתפלותו בעיניו הנ"ל, שנעשין מן ההתפארות כנ"ל.

ד וזה פרוש (שעיה לג, יז) "מלך ביפו תחזינה עיניו", הינו בשתזכה לראות מלך ביפו, דהינו הצדיק ביפו ותפארתו, דהינו בעת הקבוץ, שאזי הוא יפיו ותפארתו כנ"ל, על ידי זה (שם)

עושה אור

יתברך, והוא עקר התקרבות ישראל לאביהם שבשמים – שישאל מתחזקים לעבוד את ה' ית', נמצא שהוא בעצמו – היינו אותו צדיק שמקרב בני אדם, הוא ההתפארות שמתפאר השם יתברך בעמו, כי על ידו של צדיק זה כל ההתקרבות וההתפארות, אזי מי שמתפלל בו, ועקר הדבר בעת הקבוץ, בעת שמתקבצים אליו העולם הבאים לשמוע את דבר ה', וביותר – בראש השנה, שאז הוא הקבוץ הגדול, אזי ההתפארות גדול ביותר, מחמת שמתקבצים הרבה בני אדם החפצים להתקרב אליו יתברך, ואזי נתגדל ונתוסף פאר ויפי הצדיק, כי הוא בעצמו ההתפארות כנ"ל. אזי מי שמתפלל באמת בזה הצדיק האמת, אזי הוא גם כן מקבל מן ההתפארות הזאת, ונעשין אצלו גם כן בחינת 'תפליון' מחיון כנ"ל, ואזי נעשין עיניו גם כן כנ"ל בבחינת 'עיני ה'', וענין זה נוהג גם היום בקיבוץ הגדול אצל צדיק האמת באומן בימי ראש השנה הקדושים²². ואזי גם ככל מקום שהוא מסתפל, נעשה גם כן בחינת 'ארץ ישראל', בחינת 'אורא דארץ ישראל מחכים'²³, כי הוא מחכים האויר על ידי הסתפלותו בעיניו הנ"ל, שנעשין מן ההתפארות כנ"ל. נמצא מבואר, שישנן שלוש בחינות בהסתכלות העינים, שעל ידם נעשית קדושת ארץ ישראל: (א) בחינת הסתכלות עיני ה' (ב) הסתכלות בצדיק [שאו נחשב כביכול שרואה את ה'] שהוא כלליות ההתפארות [כי הוא מקרב אנשים בתשובה]. (ג) הסתכלות העינים של כל מי שזוכה לראות את הצדיק²⁴ [בפרט בזמן הקיבוץ בראש השנה].

לביש בפסוק את ההשגה הנ"ל, שעל ידי ראיית הצדיק בזמן הקיבוץ זוכים לעינים העושות קדושת ארץ ישראל.

ד. וזה פרוש הכתוב (שעיה לג, יז): "מלך ביפו תחזינה עיניו"²⁵, תראינה ארץ מרחקים", הינו בשתזכה לראות מלך ביפו, דהינו הצדיק ביפו ותפארתו²⁶, דהינו בעת הקבוץ, שאזי הוא יפיו

מקורות ועיונים

יתברך שיראו את ההתפארות שלו, אכל הצדיקים האמתיים, הם רואין את ה' יתברך והתפארותו כמו שמצינו בנביאים, כמו שכתוב (ישעיה ו, א) "ואראה את ה'", וכן מיכיהו אמר (מלכים א' כב, יט) "ראיתי את

ו"ל: הצדיק הוא יכול לראות את ההתפארות של ה' יתברך, כי אף על פי שכתב רבנו שם 'מי הוא שיוכל לראות ההתפארות של ה' יתברך' וכו'. זה נאמר על סתם בני אדם, שבנדאי אינם זוכים לראות את ה'

מקורות ועיונים

כל הקיבוץ לשם שמים, ושאינה תלויה בשום דבר כלל. וגם בעזרת השם בכל שנה נתווספין נפשות חדשות אל כלל הקיבוץ, ורואין בחוש ממש הפעולה הטובה שיש לכל אחד מאנשי הקיבוץ בכל השנה על ידי זה ברוחניות. וכמעט שהחיות וההתחזקות של כל אחד בעבודת ה' כל השנה כולה, הוא על ידי החיות דקדושה וההארה הגדולה שמקבלין אז בזמן הקיבוץ, וכשנתתקן ברוחניות ממילא מסתמא נתתקן גם בגשמיות גם כן. ומי שמסתכל על כל זה בעין האמת נוממילא מובן כי אי אפשר לבאר בשלמות כל ענייני ההתפארות הקדושים שיש להשם יתברך על ידי זה, בודאי הוא גם כן בבחינת (ישעיה לג, יז) "מִלֶּךְ בְּיַפְיֹוֹ תַחְזִינָה עֵינֶיךָ", וזוכה גם כן לכל הבחינות המבוארים בפנים, עכ"ל.

23. ומכאן תשובה נצחת לכל הטוענים טענות ומענות שאין בהן ממש, שאיך אנחנו חסידי ברסלב נוסעים מארץ ישראל לאומן בימי ראש השנה הקדושים וכו'. אכן באמת הוא להיפך לגמרי, דהנה כל אלו הטוענים טענות אלו וכו', נשאל להם, האם הם מרגישים קדושת ארץ ישראל כשנמצאים בארץ ישראל? האם יש להם שמחה והתעוררות חדשה בכל יום, הנה זכיתי ללכת ד' אמות בארץ ישראל, זכיתי לנשום אוירא דארץ ישראל שהוא מחכים, ולהרגיש קדושת ארץ ישראל. וכל זאת מחמת שאין להם בחינת עינים להרגיש קדושה זו, וכמו שכתב בלקוטי הלכות (שם), וז"ל: רַק מִי שְׁזֹכֶה לְרֵאוֹת אֶת הַצַּדִּיק הָאֵמֶת שֶׁהוּא עֶקֶר הַהִתְפָּאוֹרוֹת שֶׁל יִשְׂרָאֵל וְכוּ', וְאֵיזִי הוּא זֹכֶה גַם כֵּן לְקַבֵּל מֵהִתְפָּאוֹרוֹת הַזֹּאת וְנַעֲשֶׂיךָ אֲצִלּוֹ גַם כֵּן בְּחִינַת עֵינַיִם הַזֶּה. וְאֵיזִי גַם בְּכָל מְקוֹם שֶׁהוּא מְסַתְּפֵל נַעֲשֶׂה שָׁם בְּחִינַת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, עכ"ל. נמצא שאחת מהמטרות של הנסיעה הקדושה לאומן ראש השנה' להיות אצל צדיק האמת (שדבר זה נוהג גם כיום וכנ"ל), היא בשביל שזוכה לאיזו בחינה של עינים, כדי שנורגיש בעצמנו את קדושת ארץ ישראל, ולא נהיה כבהמות וחיות שגם הן נמצאות בארץ ישראל אבל לא מרגישות את קדושתה, ודי בהערה זו.

24. לשון הלקוטי הלכות (ברכת המזון ד, יא).

25. ופירש"י בפסוק: מִלֶּךְ בְּיַפְיֹוֹ תַחְזִינָה עֵינֶיךָ - לך הצדיק אני אומר שתזכה לראות זיו שכינתו של מקום.
26. כמבואר בגמ' בגיטין (דף סב). 'מאן מלכי רבנן'.

ה' יִשָּׁב וְכוּ'. וְעַל כֵּן הַצַּדִּיקִים בְּעֶצְמָם בְּנֹדָאֵי רֹאֲיִן אֶת הַהִתְפָּאוֹרוֹת שֶׁל ה' יִתְבָּרַךְ בְּעֶצְמוֹ. וְגַם הֵם בְּעֶצְמָן הֵם עֶקֶר הַהִתְפָּאוֹרוֹת וְכוּ' פנ"ל. וְעַל כֵּן עֶקֶר קִדְשֵׁת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל נִתְגַּלָּה עַל יְדֵי הַצַּדִּיק, שֶׁהוּא כָּלֵל כָּל הַהִתְפָּאוֹרוֹת שֶׁעַל יְדֵי זֶה נַעֲשֶׂה קִדְשֵׁת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל.

22. וכמו שכתב בזה הפרפראות לחכמה (כאן), וז"ל: כבר מבואר במקום אחר (כפרפראות לעיל קמא תורה ד), שענין זה המאמר נוהג גם עכשיו, כי על ידי שמסתכלין על כלל הקיבוץ שמתקבצין אליו ז"ל על ראש השנה, ובערב ראש השנה משתטחין על קברו הקדוש ואומרים העשרה קפיטיל תהלים כפקודתו ז"ל, ומתפללין שם הרבה על התשובה, ולזכות לעבוד את ה' כראוי כל אחד כפי בחינתו, ואחר כך בראש השנה מתפללין ביחד בבית המדרש הנקרא על שמו ז"ל, ובודאי השם יתברך מקבל התפארות גדול מזה. ומי שמסתכל על זה בעין האמת, ומתבונן בגודל כח וזכות הצדיק שזכה וזיכה את הרבים בחייו כל כך, עד שגם עכשיו זה שנים רבות אחר פטירתו ז"ל, עומד ומשמש במרום ומזכה את הרבים כל כך בספריו הקדושים ובקברו הקדוש, וזה מה שנראה גם לעיני בשר הגשמיים, מלבד מה שעוסק ברוחניות בתיקון נפשות ישראל, להחזירם בתשובה ולקרבם להשם יתברך. וביותר נראה זכות ההתפארות הזאת בראש השנה בזמן הקיבוץ הגדול, ומי שיש לו עינים לראות, הוא מתפלא מאד בכל שנה ושנה בעת זמן הקיבוץ, כי מי פועל ועוסק זאת לקבץ בכל שנה ושנה קיבוץ גדול כזה ה' עליהם יחיו, ורובם ככולם הם בעלי תורה, והרבה מהם גם בעלי עסק, ויש שיש להם עסקים גדולים מאוד בביתם, ולפני ראש השנה משליך כל אחד מהם כל עסקיו שבביתו ובא ביגיעות וטירחות גדולות, ויש שבאים ממקומות רחוקים וכו', ואין עושים שם שום דבר, רק כל אחד מבקש ומתחנן ושופך נפשו לפני ה' לזכות לתשובה שלימה וכו', ושיתוקנו כל פגמיו שפגם עד עתה, ושמעתה לא יפגום עוד. ומרבים שם בתחנונים רבים ובבכיות גדולות והתעוררות גדול עד אין חקר, הן על קברו הקדוש קודם ראש השנה, הן בבית מדרשו הקדוש בראש השנה בעצמו, וכל אחד מקבל הארה והתעוררות מחיירו. ובכל שנה ושנה מתחדש ומתחזק בעזרת השם האהבה וההתקשרות והאחדות שבין

"עֵינֶיךָ תִּרְאֶינָה אֶרֶץ מִרְחָקִים", בְּחִינַת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, בְּחִינַת 'אֹיֶרָא דְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל מִחִבִּים'.
 כִּי חֲכָמָה נִקְרָא "מִרְחָקִים", כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (קִהְלֵת ז' כג) "אָמַרְתִּי אֲחַכְמָה וְהָיָא רְחוֹקָה", הֵינּוּ שְׁעַל
 יְדֵי זֶה שֶׁתִּרְאֶה אֶת הַצְּדִיק בְּיָפוֹ וְתִפְאַרְתּוֹ כִּנ"ל, עַל יְדֵי זֶה בְּכָל מְקוֹם שֶׁתִּרְאֶה בְּעֵינֶיךָ,
 יְהִיָּה נַעֲשֶׂה בְּחִינַת 'אֹיֶרָא דְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל מִחִבִּים' כִּנ"ל. וְזֶהוּ "עֵינֶיךָ תִּרְאֶינָה אֶרֶץ מִרְחָקִים"
 כִּנ"ל.

נִמְצָא, מִי שֵׁשׁ לוֹ תִּאֲוָה וְהִשְׁתַּקְּקוֹת לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, בְּפֶרֶט מִי שֶׁטַעַם טַעַם הָאֲמֵת שֶׁל אֶרֶץ
 יִשְׂרָאֵל, בְּשִׁפּוּנֵי וּמִתְעוּד יַחַד עִם אָדָם שֶׁהִיָּה אֲצֵל צְדִיק אֲמִתִּי עַל רֹאשׁ הַשָּׁנָה, הוּא מְחִיב
 לְהִרְגִישׁ אֲזֵי טַעַם אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, כִּי עַל יְדֵי זֶה הָאִישׁ נַעֲשֶׂה גַם זֶה הָאֹיֶר בְּבְחִינַת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל
 כִּנ"ל, וְרֵאיוֹ שִׁיתְעוּרָר לוֹ עִתָּה הִשְׁתַּקְּקוֹת וְנַעֲגוּעֵין לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, כִּל אֶחָד לְפִי בְּחִינַתוֹ. וְעַקֵּר
 הַדְּבָר – שִׁיחִיָּה בְּאֲמֵת וּבְתַמִּימוֹת:

הוּא וְיֵשׁ בָּזָה עוֹד עֵנִינִים, כִּי 'אִין אָדָם מֵת וְחֲצִי תִאֲוָתוֹ בְּיָדוֹ' (קִהְלֵת רַבָּה א' יג), נִמְצָא שְׂאִין מִמְלֵא
 תִּאֲוָתוֹ וְרִצּוֹנוֹ בְּמִמּוֹן לְעוֹלָם, כִּי תִמְיֵד חֶסֶד לוֹ כִּנ"ל. אֲבָל יֵשׁ בְּחִינַת 'שִׁפְעַת כְּפֹלֵחַ', בְּחִינַת

עוֹטָה אֹדֶר

וְתִפְאַרְתּוֹ כִּנ"ל, עַל יְדֵי זֶה: "עֵינֶיךָ תִּרְאֶינָה אֶרֶץ מִרְחָקִים", בְּחִינַת 'אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל', בְּחִינַת
 'אֹיֶרָא דְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל מִחִבִּים'. כִּי חֲכָמָה נִקְרָא 'מִרְחָקִים', כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (קִהְלֵת ז' כג) "אָמַרְתִּי
 אֲחַכְמָה וְהָיָא רְחוֹקָה"²⁷. הֵינּוּ, שְׁעַל יְדֵי זֶה שֶׁתִּרְאֶה אֶת הַצְּדִיק בְּיָפוֹ וְתִפְאַרְתּוֹ כִּנ"ל, עַל יְדֵי
 זֶה בְּכָל מְקוֹם שֶׁתִּרְאֶה בְּעֵינֶיךָ, יְהִיָּה נַעֲשֶׂה בְּחִינַת 'אֹיֶרָא דְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל מִחִבִּים' כִּנ"ל. וְזֶהוּ
 "עֵינֶיךָ תִּרְאֶינָה אֶרֶץ מִרְחָקִים" כִּנ"ל.

נִמְצָא, מִי שֵׁשׁ לוֹ תִּאֲוָה וְהִשְׁתַּקְּקוֹת לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל²⁸ וְיֵשׁ לוֹ טַעַם שְׂכָל, כִּי הוּא אָדָם חָכָם, בְּפֶרֶט
 מִי שֶׁטַעַם טַעַם הָאֲמֵת שֶׁל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל – כִּשְׁהִיָּה בְּעַצְמוֹ בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, בְּשִׁפּוּנֵי וּמִתְעוּד יַחַד
 עִם אָדָם שֶׁהִיָּה אֲצֵל צְדִיק אֲמִתִּי עַל רֹאשׁ הַשָּׁנָה שֶׁשֵּׁם מִקְבְּלִים בְּחִינַת 'עֵינֵי ה', הוּא מְחִיב
 לְהִרְגִישׁ אֲזֵי בְּאוֹתָהּ הַתּוֹעֵדוֹת 'טַעַם אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל'. כִּי עַל יְדֵי זֶה הָאִישׁ שֶׁהִיָּה אֲצֵל צְדִיק אֲמִתִּי,
 נַעֲשֶׂה גַם זֶה הָאֹיֶר בְּבְחִינַת 'אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל' כִּנ"ל, וְרֵאיוֹ שִׁיתְעוּרָר לוֹ עִתָּה לְמִי שֶׁפּוֹגֵשׁ אֶת הָאִישׁ
 הַזֶּה הִשְׁתַּקְּקוֹת וְנַעֲגוּעֵין לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, כִּל אֶחָד לְפִי בְּחִינַתוֹ. וְעַקֵּר הַדְּבָר – שִׁיחִיָּה בְּאֲמֵת
 וּבְתַמִּימוֹת.

לאחר שביאר שעל ידי שזוכה לבחינת 'עֵינֵי ה', אזי בכל מקום שמסתכל נעשית שם קדושת ארץ ישראל. יבאר
 שמאידך גיסא, על ידי 'תאות ממון', שעֵינו לא תשבע עושה, הוא פוגם בעינים ומפסיד את קדושת ארץ ישראל.
 והתיקון הוא שפע ארץ ישראל הכפול.

ה. וְיֵשׁ בָּזָה עוֹד עֵנִינִים, כִּי אִמְרוּ חו"ל בְּמִדְרַשׁ (קִהְלֵת רַבָּה א' לד): 'אִין אָדָם מֵת וְחֲצִי תִאֲוָתוֹ בְּיָדוֹ',
 כִּי כְּשִׁישׁ לוֹ מֵאָה זוֹ הוּא רוֹצֵה מֵאֲתִיִּים וְכְשִׁישׁ לוֹ מֵאֲתִיִּים הוּא רוֹצֵה אַרְבַּע מֵאוֹת. נִמְצָא, שְׂאִין מִמְלֵא
 תִּאֲוָתוֹ וְרִצּוֹנוֹ בְּמִמּוֹן לְעוֹלָם, כִּי תִמְיֵד חֶסֶד לוֹ כִּנ"ל. אֲבָל יֵשׁ בְּחִינַת 'שִׁפְעַת כְּפֹלֵחַ', בְּחִינַת

מְקוֹרוֹת וְעֵינִים

27. ע' לקמן (תורה פ"ג), שהחכמה נקראת כן, משום
 שעיקר החכמה היא לדעת שהחכמה עדיין רחוקה
 ממנו ולא השיגה.
 28. וכמו שסיפר רבינו על עצמו בעת שאמר תורה
 זו (חיי מוהר"ן ג"ד), והועתק לעיל: 'הלא נִסְעֵי
 לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וּמִסְתַּמָּא הָיָה לִי מְקוֹדֵם תִּאֲוָה
 וְהִשְׁתַּקְּקוֹת לְנִסְעַת לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וְגַם חָלַם לִי אֶרֶץ
 יִשְׂרָאֵל.'

(איוב כב, כה) "וְכִסְּף תועפות לְךָ", שְׁהוּא לְשׁוֹן כְּפֹל. נִמְצָא שְׁבֻזָּה הַשְּׁפַע נִתְמַלֵּא רִצְוֹנוֹ, מֵאַחַר שְׁחִיא כְּפֹלָה. (ולא סיים):

עוֹטָה אוֹר

הכתוב (איוב כב, כה): "וְכִסְּף תועפות לְךָ", שְׁהוּא לְשׁוֹן כְּפֹל. נִמְצָא שְׁבֻזָּה הַשְּׁפַע נִתְמַלֵּא רִצְוֹנוֹ, מֵאַחַר שְׁחִיא כְּפֹלָה, ומי שזוכה לקבל את השפע של ארץ ישראל בשלימות אין לו שום חסרון, כי בארץ ישראל נאמר (דברים ח, ט): "לא תחסר כל בה", ששם הוא בחינת 'שפע כפולה' שאין בה חסרון כלל, כי יש לו שפע כפול ממה שהיה רוצה, ועי"ז נתקן 'תאות ממון'²⁹. (ולא סיים)³⁰ רבינו ז"ל לבאר ענין זה.

מקורות ועיונים

על הצדיק שְׁפֹלֵל מִכָּל הַהִתְפָּאוֹת. שְׁעַל יְדֵי זֶה נִמְשָׁךְ קְדֻשַׁת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. וְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל הִיא מְקוֹר הַבְּרָכָה, כִּי כָּל הַבְּרָכוֹת וְהַשְּׁפָעוֹת נִמְשָׁכִין מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל כִּיְדוּעַ (ע' זוהר וירא ח"א דף קח,); כִּי אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל מְקַבֶּלֶת קְדֻשָׁתָהּ מֵהַצְּדִיק כְּנִל. וְאֶצֶּל הַצְּדִיק הֵם כָּל הַבְּרָכוֹת וְהַשְּׁפָעוֹת בְּחֵינַת (משלי י, ו) "בְּרָכוֹת לְרֹאשׁ צְדִיק", בְּחֵינַת (תהלים לו, כא) "צְדִיק חֹנֵן וְנוֹתֵן". וְכִשְׁזוּכָה לְקַבֵּל הַשְּׁפַע שֶׁל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וְהַצְּדִיק בְּשִׁלְמוֹת, בְּוִדְאֵי אֵין לוֹ שׁוּם חֶסְרוֹן, כִּי בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל כְּתִיב (דברים ח, ט) "לֹא תִחְסַר כָּל בָּה", שֶׁהַשְּׁפַע הַנִּמְשָׁכֵת מֵשָׁם אֵין בָּהּ שׁוּם חֶסְרוֹן, "כִּי שָׁם צִנְהָ ה' אֶת הַבְּרָכָה" (תהלים קלג, ג), בְּחֵינַת (מלאכי ג, י) "וְהִרְיַקְתִּי לָכֶם בְּרָכָה עַד בְּלֵי דֵי", שְׁוֵהוּ הַהֶפֶךְ מִבְּחֵינַת 'אֵין אָדָם מֵת וְחִצֵּי תְּאוֹתוֹ בְּיָדוֹ' - דְּהִינּוּ שְׁלֵעוֹלָם חֶסֶר לוֹ. אֲבָל הַשְּׁפַע דְּקִדְשָׁה שֶׁל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, הִיא בְּחֵינַת 'שְׁפַע כְּפֹלָה' שְׁאֵין בָּהּ שׁוּם חֶסְרוֹן, בְּחֵינַת "בְּרָכָה עַד בְּלֵי דֵי" - 'שְׁיָבְלוּ שְׁתוֹתִיכֶם מִלּוֹמַר דֵּי' (שבת לב,); שֶׁהַשְּׁפַע כְּפֹלָה וּמְכַפֶּלֶת יוֹתֵר מִמָּה שְׂרוּצָה.

29. וכן ביאר המעתיק בחיי מוהר"ן (אות תקפ"ה), ע"ש. וביאו הדברים, כי ברכת ה' באה בכפילות כזאת, שכבת אחת מתמלאת כל תאוותו ולא רק חציה - ולא מגיע למצב שיש לו מנה רוצה מאתם, כי קודם שהיה לו מנה כבר בא לו מאתים בשפע וברכה, ואז אין לו יותר תאוה לעוד ממון, כי בא בבחי' (משלי י, כב) "בְּרִפְתָּ ה' היא תַעֲשִׂיר". ובאופן הזה יוכל לשמוח בחלקו מיד קודם שיבוא לו תאוה לעוד ממון, ולעצור את תאות ממון שלו.

30. כתב בלקוטי הלכות (ברכת המזון ד, טז), וז"ל: וְהִנֵּה רִצְוֹנוֹ ז"ל לֹא בְּאֶר דְּבְרִיו מֵה חֶבּוֹר יֵשׁ לְעִנְיָן זֶה עִם כָּל מֵה שְׁאָמַר שָׁם מְקוֹדֵם מְעַנֵּן אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וְרֹאשׁ הַשָּׁנָה וְכו'. אֶף הִנְרָאָה לְעִנְיֹת דְעִתִּי אֲבָאָר קֶצֶת, כִּי תְּאוֹת מְמוֹן, דְּהִינּוּ מֵה שְׁאֵין אָדָם מֵת וְחִצֵּי תְּאוֹתוֹ בְּיָדוֹ. וְכָל מֵה שְׁיֵשׁ לוֹ יוֹתֵר חֶסֶר לוֹ יוֹתֵר. זֶה בְּחֵינַת 'פְּגָם הָעֵינַיִם', בְּחֵינַת (קהלת ד, ח) "וְגַם עֵינֹי לֹא תִשְׁפַע עֲשֶׂר". וְפְגָם הָעֵינַיִם, זֶה בְּחֵינַת פְּגָם אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, כִּי עָקַר קְדֻשַׁת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל נִמְשָׁךְ מִן הָעֵינַיִם שְׁמִסְתַּפְּלִים